

TOMÁS BAIRÉAD PAPERS

GP2/157

Galway County Council Archives

(An Aithrí Mhall)

Ba chineál aisteach an leagan amach é: an dlíodóir a chur in áit an tsagairt. Ach b'aisteach an seánal é, freisin. "Seachú an dul-amú" a thabhairt ^{ar} corr-dhuine ar a leithéid.

Ba an othair a rinne an dul-amú. Ghabh imní agus míbhóidh i nuair a thasairg sé féin ag tabhairt vardh agus gan a anam déanta arge. Agus ba é an dul-amú, sagart a fadh slóinne an easpaig ar a chur arge. Níor cuimhníodhannó go raibh an anachair déanta.

Spreach an t-othar ar chloisteál an tsloinne dhó. Bhí a chuid cainte ina phort ag a bhean agus a chairde:

"Fu a bhí ag fulaingt ar son
a dtíre agus ag dul i gceantar
a mbáis 'chuire lá dhá dtail
féin, a choinneal-bhá! Agus
órdú ag na sagairt gan faoiseam
a thabhairt dóibh! An dtitfeadh
a leithéid amach in aon tír eile
faor rothaí na gréine? Agus
gan dada aen as aeb préachadh,
agus ocras agus easba codlata"

Is ansin a chuibhnigh
an bhean ar an dliodóir,
Sean-chara dhá fear, bhuadar
ar seol agus ar colaiste in
éineacht. Ina theannta sin
bhí an dliodóir strama,
caothúil agus b'air uaidh a
dhul timpeall ar dhúine.
Agus dá n-éiríodh leis nar
shuma faor cé dhó a mbeadh
an moladh nó an bfuíochas ag dul?

Ní ~~ní~~ thairbhe a rá
leis an othar go raibh an t-~~ce~~
úd sna Flaithis leis na bhianta,
ná gur fhill fí eile a cuireadh

faoi choimeál-bhá, agus a thug
 suas d'áifreann agus eile ar feadh
 tamaill. Níorbh é a leas ach an
 oiread, daoine a bheith ag
 Soraíocht leis go bhfillfeadh sé
 ar theacht na donachta móire agus
 na Sioraíochta — dhá bhféighadh sé
 an cairde. ~~Beirteadh~~ sé dírth
 nach ngeillfeadh sé!

Bhí sé doibhogtha agus buille
 ceann-dána agus cúrsaí tar-ghrá
 a dtácht — Rudai a dtábhairfeadh
 daoine eile d'áifreann agus cneastaacht
 orthu.

An chéad chnacta níor éirigh leis
 an dlíodóir ach réasúnta. Nuair
 a shílfeadh sé a dhul timpeall
 ar an scéal tharrangeadh an
 t-othar annas and éigin eile.
 Ach b'fheasach é go raibh
 daoine ag cur áifreann dá rá
 agus ag síor-phandréal, agus bhí
 an-dóchas arís go n-éireodh leis
 an duthracht leis an aimsir —
 dhá mairleadh an t-othar.

4

G10/157(4)

Bhainfeadh sé leas as leagan-amach
aile an dara ballta.

"Seich nóiméad nó ceathrú
uairé" ar seisean, mais d'fhógair
an bhanaltra air gan morleadh.

"Ach is large an croi aige
na an cá cheana. Níor chodan
sé réall aréir agus tá sé
chomh tráite sin is gur síleadh
cúpla cuarta go raibh sé réidh."

"Níor tháinig biseach an bháis
fós air?"

"Biseach! Fan go bhfeice tú é"

Ba léir cúpla orlach dhen
bhóis bhéiste amach faoin
geamradhairt. An bhanaltra a
chuir am i gan fíos don othar.
Bhí sé ina leath-shuí amach,
cúpla pulca lena dhroim agus
é chomh himithe ^{SIN} is go raibh
sé ronnann 's garbhite ó aithne.

"Nár dhúit tú gur amárach
a thiofa?" adair an t-othar

"Ó tharla ag dul thar an áit
mé bhual mé isteach agat"

B' in aind den ealain - m
aonturas a thainig sé.

L'arruinn out go bhfuil ^{macht}
eigint agat - sin é thug isteach
thú "

"Cén sórt macht?"

"Fios mo shaol."

"Bá bhfarhinn a leithéid?"

"Ón dochtur nó ón aspartéal."

Bhí an dochtur anseo ar ball "

"Ní fhaca mise aon dochtur
agus ní raibh mé ag caint leis."

"J'heán a fuair séala
eigint mar sin. Chuirfí
geall gurbh í a chuir isteach
thú. Cén cainde a thug sé
dhom? Lá? Bá lá? Seachtain?"

"Chuir tú ceist orm. Ach
cén nós a bhfuil tú?"

"Mar a fheiceas tú mé - go
suarach. Ag pléachadh agus
ag míchadh a chaithe mé an
síche aréir. Tá mé chomh
gabhteach sin leis an tsnáthaid
mhór ^{naid} ~~naid~~ chathair dhom feasta í"

6 972/1570
" Bh' fuil fheos agat go
meabhraíonn tu dhom Stiofán
go ndéana Bra ~~trí~~ trócaire air."

Buid eile dhom ealaín, LúBH
bláth-bhú, fad-leineach a
bhí Stiofán agus an t-othar
feonnuca, bricínach goonnuca.
Theastaigh vardh ainn Stiofán
a tharraingt annas ar bhealach éigin.

" An chéad lá a ndéacha
muid beirt chun na searle nár
dhúirt an máistir nach bhfeaca
sé namh cupla ní ba neamh-
chosúla lena chéile ná muid."

" An glór b'éidris — agus
an leán fada. B' iontach
an fear é Stiofán. Naomh
críochnaíthe a bhí ann. Ní
fhéadfann an chant a chaith
sé roimh lá a bháis a
dhearmad choíche "

" Tá dearmad déanta agamsa
uirthe, agus ar a lán eile freisin."

Sin é díreach a bhí éin
 dlíodóir - suim i Stiofán
 a dhúisigh san othar. Bhí
 cuid dena ndaí a bhí ~~ar~~
 faoi a Rá scríofa síos ar
 pháipéar nuacht a bhí as a
 chomhair amach ar an leaba.
 Bhí ag éirí leis, dar leis,
 agus thapódh sé a dheis.

"Ba deacair domsa an chaint
 úd a dhearmad: 'A leathéid
 d'aoibhneas níor airigh mé riamh
 cheana. Tá mé sna Raithis
 sul a bhfágá mé bás chor
 ar bith"

"Stiofán bocht!" arís an
 t-othar, agus nith dhá dheor
 mhóra síos thar a shroin.

"Tá mé cinnte go mba
 mhaith leat bualadh arís
 leis agus a bheith in éineacht
 leis ar feadh na síoraíochta. Tá
 mé cinnte freisin go mba ^{MHAITH} leisean
 tusa a fheiceáil, agus go bhfuil
 sé ag agairt sé an t-aoibhneas sin a
 fháil."

Agus nar mhaith leat a bheith
in éineacht le d'athair agus
do mháthair agus do dheirfiúr,
Brid?"

"Tá an chaint ag baint
chroítheadh asam," a deir sé, Rud
ba léir, agus níorbh ionadh
gur tháinig an mothú go hobann
é. TAR ÉIS tamaill tháinig sé
chun féin beagán.

"Thófaid dhínt é a mhairí
le stró" arís an bhanaí,
"Mo chionta féin agus thú"
a fhágáil istigh an fhad sin."

"Níor bhac an dlíodóir le,
"AR bhain tú bogadh ar
bith as?" arís an bhean, agus
í féin agus an tathair
feicín ag fanacht taobh amuigh leis.
Bhí an sagart réidh le
faoi stean a thabhairt dó agus
an Ola a chur air.

"Se an feall nar sheas sé
cúpla nóiméad eile é," agus
mhíng sé dhóibh chuide Rud.

(9)

(12/1571A)

"Dia dhá réiteach! Nach tráthúil gur díreach ar an bpointe sin a thiocfadh sé air! Níl aon pheacadh ar an duine bocht. Tá fhios agam nach bhfuil. Ach a athair, an bhféadfadh an t-é nach raibh ar aon Afreann ná ar Faoistean le deoch mbliana fishead na Faoistis a fháil?"

"Is beag é ar dtuisgeant ar bhealach Dé. Nach mbíonn slánu anma idir dallant agus deannach? Níl le déanamh anois aguibh ach neartú sna pairesacha. Déarfáidh mise Afreann amárach agus an t-athair boimín arú amárach. Is fearr paidir le do bheo na féile le do mharbh."

"Tiocfaidh mé isteach aríst amárach, le cianamh Dé mar tá dochas agam go n-éireoidh hom?"

ARS AN DLIODÓIR

(10)

GP2/157(10)

"Má bhíonn sé beo romhat,"
ars an bhean.

"Beidh, in aise chéim De,"
ars an sagart.

Bíonn an aithri mball
contúirteach, deonrath.

L

(An Aithris Mhall)

Ba chineál aisteach an leagan-amach é: an dlíodóir a chur in áit an tsagairt. Ach b' aisteach an seéal é freisin. "Seachtú an dul-amú" a thabharfadh corra-dhúine ar a leithéid.

Bear an othair a runne an dul amú. Ghabh amú agus mífhoighid í nuair a thosaigh sé féin ag tabhairt vordh agus gan a anam déanta aige. Agus ba é an dul-amú sagart a raibh slórme an eastaig air a chur aige. Níor cuimhníodh air nó go raibh an anacham déanta.

Shréach an t-othair ar chlosteáil an tslóirne dhó. Bhí a chuid cainte ina phort ag a bhean agus ag a chairde:

"Fí a bhí ag fulaint ar son a dtíre agus ag dul i gcontúirt a mbáis 'chúile lá dhá dtóil féin a chorruéal-bhá! Agus ordú ag na sagairt gan faoistean a thabhairt dóibh! An dtitfeadh a leithéid amach in aon tír eile faoi rothair na gréine? Agus gan dada acu as adh préachadh agus ocras agus easta codlata."

Is ansin a chuirbhí an

bhean ar an dlíodóir, seanchara
 dhá fear. Chnodas ar scóil agus ar
 coláiste in éineacht. Ina theamnta sin
 bhí an dlíodóir strama, caothúil
 agus b'ait uadh a dhul timpeall
 ar dhúine. Agus dá n-éiríodh leis
 nar chuma cé dhó a mbeadh an
 moladh agus an bfuochas ag dul?

Níor thairbhe a rá leis an othar
 go raibh an t-easpag id sna flaithis
 leis na blianta, ná gur fhuil fur eile
 a cuireadh faoi choimead. bhá — fir a
 thug suas d'arfreamm agus eile ar
 feadh tamaill. Níorbh é a leas ach
 an oiread daoine a bheith ag
 sáráiocht leis go bhfillfeadh ar
 theacht na donachta móire agus na
 Sióraíochta — dhá bhfaghadh sé an
 carde o chunthóidh sé dhóibh nach
 ngállfeadh sé

Bhí sé dobhogtha agus buille
 ceamdana agus cúrsaí. tighrá r dtácht
 — inda a dtabharfadh daoine eile
 dlíseacht agus creastacht orthu.

An chéad earta níor éirigh leis an
 dlíodóir ach réasúnta. Nuair a
 shílfeadh sé a dhul timpeall ar an
 seál tharraingeodh an t-othar annas
 rud éigin eile. Ach b'fheasach é go
 raibh daoine ag cur arfreamm dhá rá
 agus ag siórphasdreáil agus bhí
 an-dochar aige go n-éiríodh leis an
 duthracht leis an aimsir — dhá marcadh an t-othar

Bhainfeadh sé leas ar leaganomach eile an dara babhta.

"Dach nóiméad nó ceathrú uaire," ar seisean maik & d'fhógair an bhanaltra air gan morleadh.

"Ach is large an croí aige ná an lá cheana. Níor chodair sé neall aréir agus tá sé chomh tráite sin is gur síleadh cupla cuarta go raibh sé réidh.

"Níor tháinig briseach an bháis fós air?"

"Briseach! Fan go bhfeice tú é.

Ba léir cupla brlach dhan bhróis bhéista amach faom geannadhairet. An bhanaltra a chuir am i gan fhios don othar. Bhí sé ina leath-shúil annas cupla míleár lena dhroim agus é chomh himithe sin is go raibh sé ionann's gabhte ó aithne.

"Ná dhúirt tú gur amárach a thiofa?" adair an t-othar.

"Ó tharla ag dul thar an áit mé bhual mé isteach agat."

B'ín cuid den ealaín i n-avonturas a tháinig sé

D'aithneosann ort go bhfuil mach egiúit agat - sin é a thug isteach thú."

"Béi sóit maicht'?"

"Fios mo shaol"

"Ba bhfarbhinn a léitheid?"

"Ón dochtur nó ón os . Bhí an dochtur ansin ar ball."

"Ní fhaca mise aon dochtur agus ní raibh mé ag camt leis."

"I héin a fuair scéala egiúit mar sin. Bhurfeinn geall gur bhí i a chuir isteach thú."

béan caithe thú sa dhom? Lá? Shá-la? Seachtain?
"Chuir tú ceist orm. Ach céin níos a bhfuil tú?"
"Mar a fheiceastú mé - go snarach. Ag
plúchadh agus ag múchadh a chaith mé an
oíche aréir. Tá mé chomh gabtú gabach
sin leis an tsnáthad mhór nach cabhair dhom
feasta í."

"Bh' fuil fhuil agat go meabhracóm tú
dhom Stiofán - go ndéana Dia trócaire air."

Buid eile dhon ealaín. Dubh, bláth bhí
fad-leineach a bhí Stiofán agus an
t-othar fionnra gearrcaigh, bricínach.
Theastaigh vadh ainm Stiofán a
tharraingt amas ar bhealach éigin.

"An chéad lá a ndéacha mund beirt chum
na searle nar dhúirt an máistir nach
bhfaca sé riamh cupla níl ba neamh-chosúla
lena chéile ná mund."

"An glór béidur - agus an lú fada.
B' iontach an fear é Stiofán. Naomh
críochraithe a bhí ann. Ní bhéadfaim
an chaith a chaith sé roimh lá a bháis
a dhearmad choíche."

"Tá dearmad déanta agamsa vireth
agus ar a lán eile léi."

Im é díreach a bhí an dlíodóir - suim
i Stiofán a dhúisigh san othar. Bhí cuid
dena mada a bhí faoi a ná scríofa síos
ar pháipéar nuacht a bhí as a chomhair
amach ar an leaba. Bhí ag éirí leis,
dar leis agus thapódh sé a dheis.

"Ba deacair dhomsa an chaith ud a dhearmad
a leithéid d'arbhneas níos airigh mé riamh

cheana. Tá mé sna fláithis sul a bhfágáil mé bás chor ar bith."

"Stiofán bocht!" arís an t-othar, agus níl dhá dhóir mhóra síos thar a shron.

Tá mé cinnte go mba mhaith leat bualadh aríst leis agus a bheith in éineacht leis ar feadh na síoraíochta. Tá mé cinnte freisin go mba mhaith leisean tusa a fheiceáil aríst agus go bhfuil sé ag agairt dé aobhneas na bhflaitheas a thabhairt duit. Agus nar mhaith leat a bheith in éineacht le d'athair agus do mháthair agus do dheirfiúr, Bríd?"

"Tá an chaint ag baint chroitheadh asam," adeir sé rud ba léir agus níorbh ionadh gur tháinig an mothú go hobann é. Tar éis tamall tháinig sé chun féin beagán.

"Thóir dhuit é a mhac le stró," arís an bhanaltra. "Mo chonta iféin agus thú a fhágáil roimh an fhad sin."

Níor bhac an dlíodóir leis.

"Ar bham tu bogadh ar bith ar?" arís an bhean leis, agus í féin agus an t-athair Feichín ag fanacht taobh amuigh Bhí an sagart réidh le fairstean a thabhairt do agus an Ola a chur air.

"Se an feall nar sheas sé cupla nóiméad eile é," agus mhíng sé dhóir chuide Rud.

" Dra dhá réiteach! Nach triathúil
 gur díreach ar an bpointe sin a thiocfadh
 sé air! Tá fhios again nach bhfuil
 aon pheacadh ar an gcreatúr. Ach,
 a athair, an bhfeadfadh an t-é nach
 raibh ar aon Aifreann ná ar Fairstean
 le deoch mbhána fútheadh na Harthis
 a fháil? "

" Is beag é ar dtuisgint ar
 bhealaigh Dé. Nach mbíonn slánu
 anna idir drallart agus deannach.
 Níl lé déanamh anois againn ach
 neartú sna pandreacha. Déarfadh mise
 Aifreann agus an tAthair Coimín
 arís amárach. Is fearr pardú le do
 bheo ná féile leo do mharbh "

" Tíocfadh mé isteach arís amárach,
 le cúnamb Dé, mar tá dóchas go
 n-éireodh lom, " ars an dliodóir.

" Má bhíonn sé beo aombat "
 ars an bhean.

" Berdh, in aice chuinta Dé "
 ars an Sagart.

Bíonn an aithriú ~~na~~ mhall
 contúiteach, a deiteas.

S

GP2/187(17)

Arborea

An arbor Maud
March 1887

1	50	96
2	50	96
3	50	96
4	50	96
5	50	96
6	50	96
7	50	96
8	50	96
9	50	96
10	50	96
11	50	96
12	50	96
13	50	96
14	50	96
15	50	96
16	50	96
17	50	96
18	50	96
19	50	96
20	50	96
21	50	96
22	50	96
23	50	96
24	50	96
25	50	96
26	50	96
27	50	96
28	50	96
29	50	96
30	50	96
31	50	96
32	50	96
33	50	96
34	50	96
35	50	96
36	50	96
37	50	96
38	50	96
39	50	96
40	50	96
41	50	96
42	50	96
43	50	96
44	50	96
45	50	96
46	50	96
47	50	96
48	50	96
49	50	96
50	50	96